

Raziskovalno delo v kriminalistiki

Dr. Janez Pečar, višji znanstveni sodelavec, inštitut za kriminologijo, Ljubljana

1. Uvod

Danes se vsepovsod po svetu izredno poudarja raziskovalno delo in prenos znanja. Družbene ureditve, posamezna gospodarska in negospodarska področja pa celo posamezne, vendar večje delovne organizacije, ki ne vlagajo v raziskovalno delo in prenos znanja, nujno zaostajajo. Če že sami ne proizvajajo znanja, ga morajo kupovati od drugih, kar v najboljšem primeru pelje v odvisnost ali pa ima hujše posledice za lastno ustvarjalnost, inventivnost, prodornost in ne nazadnje tudi na selitev »sive snovi« (ali kakor temu pravijo »brain drain«). Le-ta tudi v Jugoslaviji postaja v nekaterih področjih poseben problem.

Medtem ko na posameznih področjih v omejenem smislu še kolikor toliko vlagamo v raziskovalno delo, da ne bi preveč zaostajali za drugimi in da ne bi bili odvisni samo od prenosa tujega znanja, kar tudi ni tako preprost proces, za kriminalistiko, tega ne bi mogli trditi. Kriminalistika v primerjavi z nekaterimi drugimi disciplinami ni tako nova (kot uporabna znanost oblikuje dejavnost nekaterih organov družbenega nadzora), vendar pri nas ni podprta z raziskovalnim delom. Če pa ni novega domačega znanja (ali če ga je malo), če se postavljajo ovire pri vpeljevanju in prenašanju tujega, mora nujno prihajati do manjšanja učinkovitosti v tistih mehanizmih, ki bi morali to znanje uporabljati. To pa v sklopu z drugimi okoliščinami sproža tudi neprijetno kritiko organov družbenega nadzorstva, ker niso več zmožni hitro in vedno ustrezno varovati vrednot, ki so včasih tudi sestavina družbene ureditve same.

Zato se postavlja vprašanje ne samo kako obdržati dosedanje domače znanje, marveč tudi kako ga dalje razvijati in pospeševati ter prenašati v vsakdanjo prakso za njeno večjo učinkovitost; poleg tega pa tudi ali je treba gojiti znanost na vsem njenem področju ali samo tisto, kar je posebno naše, drugo pa kupovati ali prenašati od drugod. Ne nazadnje se moramo vprašati, kakšne so spodbude za pospeševanje znanstvenega in raziskovalnega dela v kriminalistiki pri nas in od koga jih je treba pričakovati.

O teh vprašanjih se pri nas ne piše, čeprav je raziskovalnega in celo razvojnega dela v kriminalistiki zelo malo in se nikakor ne moremo meriti z drugimi, zlasti tudi ne z nekaterimi socialističnimi državami. Ker pa je položaj glede tega že postal kritičen, ima ta sestavek namen

opozoriti na pomen in vlogo raziskovalnega dela ter prenašanja znanja, saj sta tudi v kriminalistiki pri nas vredna razmišljanja.

2. Dosedanja prizadevanja

Verjetno je v vsaki vedi na splošno storjenega več, kot je znano ustrezni strokovni javnosti. Ker pa se znanost in sploh vsaka stroka ocenjuje po tem, kar je natisnjeno, je seveda tiskana beseda temelj za merjenje napredka. Vse drugo se zanemarja, ker najpogosteje ni dostopno vrednotenju. Pomembno je torej tisto, kar lahko uporabljajo drugi, zlasti če gre za tako področje, kot je kriminalistika. Zato bodo v tem razmišljanju upoštevana predvsem tista spoznanja, ki so bila doslej kakor koli že izdana na naših, jugoslovan-
skih tleh.

Kriminalistična publicistika, bodisi revialna bodisi drugačne vrste, v Jugoslaviji ni posebno razširjena. Četudi imamo nekaj ustvarjalnih posameznikov in sem ter tja kako raziskovalno organizacijo, ki se je začela ukvarjati z raziskovalnim delom v kriminalistiki, je naš zaostanek za evropskim povprečjem le prevelik, da bi mogli mirno mimo vrzeli, ki nastaja. Primerjava s storitvami drugod po svetu, tudi pri tistih, ki so prav tako v razvoju, ki imajo podobno družbeno ureditev, ki še nimajo nevarnejših oblik kriminalitete itd., nam kaže podobo, ki ni zavirljiva. Ko je treba ugotoviti zaostajanje za drugimi na splošno, pa se hkrati kar samo vsiljuje vprašanje, od kod tak zaostanek, zakaj tako malo zanimanja za raziskovalno delo, zakaj tisti, katerih učinkovitost je odvisna od te discipline, ne store več zanj, zakaj skoraj ni nobenih vlaganj v raziskovalno delo za to disciplino, ali se v morebitnem napredku te stroke opiramo le na prenašanje tujega znanja, koliko časa bomo pripravljani zdržati to nekonkurenčnost s kriminalnim svetom itd., in navsezadnje se je treba tudi vprašati, kdo je za tako stanje odgovoren in kaj delati v prihodnje?

Ker v Jugoslaviji glede znanstvenoraziskovalnega dela zaostajamo za drugimi tako po vlaganjih v znanost kot tudi po inovacijah in številu znanstvenikov, bi bilo čudno, če bi bili v kriminalistiki na boljšem. Ker pa v dosti disciplinah, zlasti v tehnologiji, na splošno porabijo več tujega znanja in vlaganj tudi v kadre in opravo, je razloček med kriminalistiko in drugimi (ne nazadnje tudi družbenoslovnimi vedami) pri nas še večji in stanje čedalje bolj nevzdržno.

Napačno bi bilo, če bi prezrli dosedanja domača prizadevanja, vendar jih res ni veliko. Vzroke za to je verjetno iskati v sorazmerni zaprtosti organizacij, ki to vedo najbolj uporabljajo, nezaupljivosti in kritičnosti do vsega, kar prihaja od drugod, nezmožnosti sprejemanja tujega znanja na veliko področjih, v premajhnem zanimanju za dogajanja zunaj domovine, prešibkem posredovanju prizadevanj mednarodnih organizacij; stroka se neredko enači z ustanovo (ali posameznimi navpično močno povezanimi organi formalnega družbenega nadzorstva), ta pa premalo spodbuja ustvarjalnost, domiselnost, novote in spremembe, preveč so naravnane k ohranjanju statusa quo, ker se posamezni organi zaradi pozornosti vprašanjem, zaradi katerih so, premalo ukvarjajo s seboj in ker pogosto ne žele, da bi jim o potrebnih spremembah in pri njih samih kaj povedali drugi s pomočjo raziskovalnega dela in ne le ob trenutnih zanje neprijetnih položajih. Tudi kronično pomanjkanje denarja, ni tako nepomemben vzrok za zaostajanje.

Dosedanje raziskovalno delo (vštevši vse tisto, kar lahko prispeva k napredku stroke — revije, učbeniki, monografije itd.) nas napeljuje na naslednje ugotovitve.

— Doslej še nihče ni prevzel pobude za politiko raziskovanja na tem področju (prizadevanja zveznega sekretariata za notranje zadeve pred leti za izdelavo monografij so le zarodki tega, ne pomenijo pa znanstvenega dela — vsaj ne resnega).

— Raziskovalci in pisci se lotevajo posameznih vprašanj le ad hoc in večinoma povzemajo tuje znanje. Zato manjkajo: poglobljenost, inovacije, inventivnost, znanstvenost, kritičnost, itd.

— Ocenjevalci so navadno šibkejši od tistih, ki jih je treba ocenjevati. Ker so pogosto iz prakse, ne zmorejo več, kot znajo. Njihovi pogledi so včasih preveč pragmatični in funkcionalistični, da bi mogli presegati povprečnost. Če pa se že dvignejo nad vsakdanji pragmatizem, marsikdaj ne vedo dovolj, kaj praktični delavci potrebujejo in s čim ter kako jim pomagati.

— Publicistično in umsko delo se v tej stroki (kolikor ga je) nagrajuje tako, da ni spodbudno za ustvarjalnost, po drugi strani pa pomanjkanje umskega dela povzroča sprejemanje del, ki ne dosega povprečja, samo da bi praktičnim delavcem dali vsaj nekaj (kar se ni po čem ravnati). Zato na tem področju velja načelo »bolje vsaj nekaj kot nič«, čeprav tudi tisto »nekaj« ni vedno dobro (na primer v kriminalistični metodiki, za odkrivanje poslovnih deformacij nimamo

ničesar, ni metodike za odkrivanje davščinskih in sploh denarnih prestopkov, če je sploh kaj, je zastarelo in v hitro spreminjajočih se družbenih razmerah neuporabno).

— Nekatera dela (npr. o mamilih, zatiranju alkoholizma) ne vsebujejo sodobnih kriminalističnih pogledov.

— Zanimarjajo se teoretična izhodišča, zlasti tam, kjer so nujna. Teorijo pogosto izganjajo iz monografij, čeprav bi morale vsebovati »filozofijo« stroke, službe, upravnega organa itd.

— Večina pisanja temelji samo na lastnih izkušnjah in dosegljivi kazuistiki, brez upoštevanja spoznanj, ki so že znana v svetu.

— Dela pogosto ne omenjajo niti enega tujega vira, niti ene opombe pod črto, da bi bralec vedel, kaj je piščevega in kaj ni. Skratka, nekatera dela, ki so izšla iz dosedanjih prizadevanj niso v ponos že tako skromnim prispevkom na domačih tleh (marsikdo bi jim lahko očital intelektualno nepoštenost, plagiatorstvo itd.).

— Nekateri pisci so navezani samo na domače vire, zato ne morejo slediti znanju v svetu. Ker so jim novejši prevodi in sploh viri nedosegljivi, ker ne uporabljajo dokumentacijo itd. je njihov izdelek kljub morebitni inventivnosti lahko zastarel, še preden so ga dokončali. Precej že tako maloštevilnega pisanja v kriminalistiki ne uspeva dohitevati niti tujega zastarelega znanja.

— Nič manj pomembna ni uporaba znanja v praksi za vsakdanjo učinkovitost, za spreminjanje sistema dela, navdihovanje ljudi, izpopolnjevanje delovne vsebine in ustvarjalnost sploh. Ker smo že pri ustvarjanju domačega znanja v zaostajanju, ker se večinoma ukvarjamo z zastarelim znanjem, ker ne uporabljamo dovolj tujega, toda novega znanja in ker še počasi sprejemamo zastarelo znanje, ne ustvarjamo intelektualnih kadrov za prakso (niti raziskovalcev), ni dovolj potrebe po njih. Vse to nazadnje pripelje tudi do neučinkovitosti pri odkrivanju družbi škodljivih pojavov (beri kritike o družbenem nadzorstvu v novejšem času).

3. Raziskovalno delo in potrebe po raziskavah

Glede na vse to in še marsikaj drugega, kar je neznano in dojeto samo kot slutnja, bi bilo zanimivo proučevati tudi iz družbenozgodovinskega, socialnopsihološkega in zlasti funkcionalnopolitično zornega kota. Ugotoviti bi morali, zakaj ni prišlo do večjega zanimanja in vlaganja

v raziskovalno delo v kriminalistiki. Že samo to, da na desettisoče ljudi dela v kazenskem pravosodju (vštevši delavce službe javne varnosti) bi moralo pripeljati do študioznega lotevanja strok, ki sodelujejo pri (represivnem) obravnavanju družbi škodljivih pojavov. Politični poudarek dejavnosti zatiranja je z leti po osvoboditvi močno popustil in se znova začel kazati pred kratkim, vendar je vmes minilo precej časa, ki je pustil hude posledice. Tisti organi, ki jih mora navdihovati stroka, o kateri teče beseda med tem niso kdovekaj vložili v njen napredek in razvoj. S tem so seveda pokazali nerazgledanost, nizko stopnjo samostojnosti, nezanimanje za prihodnost (kar se kaže tudi v tem, da morajo v nekaterih službah v nekaj letih zamenjati celotno staro generacijo, ki je delo opravljala več kot četrt stoletja) in napovedovanje. Prav tako niso vedno dovolj doumeli pomena tehnološkega napredka sodobnega sveta, družbenih sprememb in gibanj ter dognanj znanosti o družbi; to morajo spoznavati vse službe, ki se ukvarjajo s človekovim vedenjem in popravljanjem nesprijemljivega vedenja. Nekatere znanosti, ki prav tako podobno segajo na sorodna področja in ne izhajajo iz starejših časov, so se pokazale bolj prodorne (npr. kriminologija, socialna psihologija, pedagogika, socialno delo itd.) in uspelo jim je doseči tudi boljše družbeno vrednotenje in ustrežnejši položaj na univerzah. Čeprav je res, da je napredek včasih odvisen od posameznih navdušencev in skupin okoli njih, ki nato razširjajo svoje ideje, se spet postavlja vprašanje, zakaj tudi na tem področju ni tako.

Kljub raznovrstnim organom (državne prisile in nadzorstva), ki sodelujejo v boju s kriminaliteto, kljub velikemu številu delavcev (več deset tisoč), ki stroko uporabljajo pri svojem delu, kljub pomembni družbeno-politični vlogi državnega nadzorstva, po katerem pooblastilo ti delavci opravljajo svoje naloge itd., je bilo doslej opravljenih minimalno število raziskav.

Te zadevajo samo nekatera področja, medtem ko ostaja večji del tovrstne tipično jugoslovanske (in socialistične) problematike zanemarjen in nedotaknjen. V skoraj tridesetih letih nam ni uspelo ustvariti niti enotne kriminalne statistike in ne ustanoviti niti enega specializiranega kriminalističnega (znanstveno-raziskovalnega) inštituta. Tak inštitut bi s svojimi ljudmi vpeljeval novo znanstveno in tehnično znanje od drugod, razvijal lastne raziskovalne zmožnosti in jih prenašal na druga področja, zbiral ideje in populariziral inovacije itd. Hkrati pa bi iz prakse pobi-

ral najbolj nadarjene, jih vzgajal, habilitiral in vračal tja, kjer so bili potrebni glede na raziskovalno, pedagoško, publicistično ali celo upravno organizacijsko delo.

Kolikor se je pri nas kriminalistika razvijala, se je predvsem v laboratorijih republiških organov za notranje zadeve. Pod vplivom splošne naravnosti na materialne dokaze je prispevek teh laboratorijev nedvomno precejšen, čeprav so večinoma opravljali kvečjemu razvojno delo, ne pa raziskovalnega (ali pa to le deloma — Zagreb). Če je bilo kaj doseženega, je bilo to na tistem delu kriminalistike, ki ga imenujemo »fizično«,¹ medtem ko je drugi, »informatijski«, ostal skoraj na ravni Hansa Grossa iz konca preteklega stoletja. Torej človeška plat ali antropološko naravnana kriminalistika ni bila posebej poudarjena, kljub razvoju andragogije, sodne psihiatrije, sociometrije, viktimologije itd.

V sodobni družbi pa se ne kažejo le potrebe po samo kriminalističnemu raziskovalnemu delu (kot npr. fenomenologija posameznih pojavov, kriminalna psihologija, metodika odkrivanja kaznivih dejanj, ki so tipična za posamezne družbene ureditve in ki izhajajo iz teh ureditev, npr. pri nas gospodarska kazniva dejanja itd.), marveč tudi potreba po raziskovanju, ki se povezuje s teoretičnimi in funkcionalnimi vprašanji organov družbenega nadzorstva v družbi tako npr. vodenje in organizacija, informatijski sistemi, sredstva in metode preprečevanja škodljivih pojavov, poklicno izobraževanje v organih družbenega nadzorstva, stroški delovanja (cost benefit), uporaba tehnologije v odkrivanju in preprečevanju hudodelništva, merjenje uspešnosti, zatiranje povratništva, prevzgoja obsojencev itd.² izbira, vzgoja in vrednotenje osebja, delovanje celotnega pravosodnega aparata itd.). Taka raziskovanja pa zahtevajo tesno sodelovanje praktičnih delavcev in znanstvenikov, visoko stopnjo medsebojnega razumevanja in podpiranja. Le-to omogoča poznejše premagovanje težav pri neposredni uporabi, ko se praktiki navadno vedno upirajo spremembam in kažejo nezaupanje do novega.

4. Vloga drugih znanosti v kriminalistiki

Kriminalistika je glede samostojnosti med znanstvenimi disciplinami v podobnem položaju kot kriminologija. Za vsako izmed njiju bi lahko

¹ O'Hara — Osterburg, str. 686.

² Glej več o tem: Task Force Report: Science and Technology.

rekli, da je »kralj brez kraljestva«. To bi drugače povedano pomenilo, da večina kar imata in vsebujeta, prihaja od drugje. Obe imata kreativno povezovalno vlogo vsega tistega, kar je izšlo iz drugih znanstvenih disciplin in je mogoče kakorkoli uporabiti v prizadevanjih človeštva zoper družbeno odklonsko vedenje ljudi, njegovemu spoznavanju, razumevanju in spreminjanju. Spoznavanje in uporablanje vsega, kar bi človeštvu koristilo za njegovo spreminjanje in popravljanje, jima daje družbeno vlogo in pomen. Torej morata hoditi vštric z novimi spoznanji in dognanji tako o človeku — posamezniku kakor o družbi ter o njunih ekscesih in patologiji kot o silnicah (predvsem psiholoških in družbenih), ki vplivajo na vedenje, s katerim se ukvarjata. Ne slediti novemu se pravi odpovedati se možnostim ostajati sodoben. Znanost pa, ki zaostaja, zlasti še, če se ukvarja z ljudmi, ni posebno koristna. Zaostajanje mora nujno pripeljati do navzkrižij, ko se utegnejo v novih družbenih razmerah uporabljati zastarele metode. To pa spet ustvarja nezaupanje in dvome o potrebnosti in koristnosti zlasti takih ved, ki so močno odvisne od drugih. Danes se npr. kriminologiji očita, da se teoretično ni obnovila najmanj desetletje, poleg tega pa jo oblegajo še tehnologija, racionalizacija in učinkovitost.³ Podobno je s tistim delom kriminalistike, ki se ne ukvarja s predmetnostjo. Informativno ali antropološko naravnana kriminalistika je danes v podobnem ali slabšem položaju kot kriminologija. V antropološko plat kriminalistike čedalje težje prodirajo nova spoznanja drugih ved, ki kriminalistiko oplajajo in jo ustvarjajo učinkovitejšo ter hkrati bolj humano, ne da bi pri tem trpela uspešnost služb družbenega nadzorstva, ki jo uporabljajo.

Tisti del kriminalistike, ki je navezan na laboratorijsko in razvojno dejavnost in ki je močnejše pod vplivom nasilnejše tehnologije, je nedvomno tudi pri nas v ospredju. Njegova prednost je v tem, da je bolj opazen in prijetnejši za oči, ker je popredmeten v stvarih, ki so na voljo za to dejavnost. Čeprav je znanje tistih, ki uporabljajo to »kriminalistično tehnologijo«, prav tako, če ne še bolj pomembno, pa včasih zbuja vtis, da je drugotnega pomena (ni tako brez posledic ugotovitev, da kriminaliteta, ki bi jo morali dokazovati s sledovi, še vedno večinoma raziskujemo z zbiranjem podatkov od ljudi). Vendar je napredek tistega dela kriminalistike, ki temelji

³ Le Blanc, str. 13.

na uporabi tehnologije, očitnejši. Potreba po »vdoru tehnike v kriminalistiko« je danes zakonitost, ki se nikomur ne zdi več prenapeta. Na to nedvomno vpliva splošna »tehnizacija« našega življenja in »tehnična revolucija«, o kateri je toliko govorjenja.

Z uporabo antropoloških znanosti v kriminalistiki je drugače. Pri tem si je predstavljati tiste dejavnosti, ki se ukvarjajo s spoznavanjem zakonitosti o človeku in ne o rečeh (te se v kriminalistiki obravnavajo pod vplivom naravoslovnih in tehničnih znanostih). Gre za zbiranje podatkov od ljudi, upoštevajoč najrazličnejše duševne, družbene in biološke procese, ki nastajajo, ko družbeno nadzorstvo pred posledico pojava med njo ali po njej opravlja svojo vlogo.

Take znanosti so danes npr. psihologija, sodna psihologija, psihiatrija, socialna psihiatrija, socialna psihopatologija, sociologija, ekonomika, biologija (sodna medicina), pravo, statistika, matematika, računalništvo oziroma informatika, viktimologija, sociometrija, kriminalna geografija (ekologija socialne patologije), kriminologija itd. Taka področja ali dejavnosti so tudi razčlenjevanje gradiva, opazovanje, dokumentiranje dejanskega stanja, diagnostika in napovedovanje, javna in človeška razmerja (»public, human, labour relations«⁴), načrtovanje, logika, etika, itd., da ne govorimo o tehničnih sredstvih pri iskanju podatkov od ljudi, kot so poligraf, psihofarmakološka sredstva, bioelektronika, ali o levkotomiji, hipnozi⁵ itd.

Človekovo znanje, tudi tisto, ki ga lahko uporabi v boju s kriminaliteto, narašča vsak dan. Ker pa je čedalje več disciplin in čedalje več tudi novih spoznanj, ki jim ne sledimo, prihaja do zastajanja v uporabi antropoloških in njim sorodnih ved v kriminalistiki (zlasti v tistem delu, ki ga imenujemo »informativni«, »antropološki«). V zvezi s tem prihaja do dveh položajev.

— Kriminalistov — znanstvenikov, ki bi sledili antropološkemu spoznanjem, uporabnim za kriminalistiko, je zelo malo in ne uspe jim posredovati znanja praktičnim delavcem. Če pride do posredovanja, se to dogaja z zamudo (pri tem ne načenjamo vprašanj, kako praksa to znanje sprejema, če sploh ga).

— Praktičnim delavcem v kriminalistični stroki posredujejo znanje pripadniki posameznih ved, ki utegnejo koristiti kriminalistiki. Dogaja

⁴ Tolksdorf, str. 347.

⁵ Glej npr. Aleksić, Pravni život 1963/4, str. 19—31.

pa se, da to delajo tako, da jih je težko razumeti ali pa spoznanja niso dovolj prilagojena za kriminalistično rabo.

5. Prenos in sprejemanje znanja

Če ni dovolj domačega znanja ali če to ni inventivno ter ustvarjalno, če ni dovolj znanstvenikov, ki bi ga gojili, če je premalo denarja za podpiranje raziskovalnega dela v kriminalistiki, če ni dovolj osveščenosti za to, da bi oblikovali spoznanja o kaki zadevi, ker utegnejo biti preveč povezana z domačimi družbeno-političnimi vprašanji itd., bi se morali najbrž bolj posvetiti prenosu znanja od drugje.

Vsega potrebnega, tudi kriminalističnega znanja ni mogoče ustvariti doma. Smo namreč premajhna in ne preveč bogata dežela, da bi nam ne samo tu, marveč tudi kje drugje uspelo ustvariti avtarkijo. Poleg tega pa je mednarodno sodelovanje v gospodarstvu, tehnologiji, znanosti in drugje danes takšna nujnost, da se temu ne morejo izogniti ne bogati in ne revni. Vstopanje v mednarodne tokove je torej nujnost, ki je ni mogoče zanemariti, ne da bi pri tem morali računati na splošno zaostajanje in osamitev.

Za kriminalistiko smo v mednarodne tokove posredno, vendar institucionalno še najbolj vpeti po Interpolu, katerega članica je naša država že od vsega začetka. Druge socialistične države (razen Kube), ki niso članice Interpola, v kriminalistiki tesno sodelujejo same med seboj ter si menjujejo izkušnje, ki so sad njihovega lastnega raziskovalnega (tudi znanstvenega) dela. Za naše razmere pa moramo ugotoviti, da se glede razvoja kriminalistike ne uresničujejo niti tisti (morda minimalni) programi, ki jih naša država sprejema kot članica te mednarodne organizacije.

Če industrijskim in sploh gospodarskim organizacijam, ki ne vlagajo v raziskovanje, ne skrbe za prenos in uporabo znanja, ne dajejo sredstev za razvojno delo, ne proučujejo trga, ne vstopajo v mednarodne tokove itd., očitamo zaprtost, lokalizem, obrtništvo itd., kaj bi potem morali reči za kazensko pravosodje, ki malo ali nič ne daje za raziskovalno delo v tisti vedi, od katere je odvisna njegova dejanska učinkovitost. Le-ta se kaže predvsem po številu odkritih kaznivih dejanjih, številu prijetih storilcev in številu primerov dokazane krivde. Prav zato pa je tudi prišlo do pojavov, kritiziranih v tistih političnih akcijah, ki so zadevale družbeno nadzorstvo (kazen-

sko pravosodje), njegovo neavtonomnost, zaostajanje za družbenim razvojem in podobno.

Pri tem seveda ne gre samo za prenašanje tujega znanja od zunaj v našo državo, marveč tudi za prenašanje domačega znanja od njegovih virov v prakso. Prenášanje znanja bi moralo biti gibalo napredka tudi v kriminalistiki. Porabnik kriminalističnega znanja (pa tudi drugega npr. pravnega, kriminološkega itd.) je v našem primeru predvsem družbeno nadzorstvo s svojimi (pri nas dokaj razvejanimi, v zadnjem času tudi nekaterimi družbenimi) mehanizmi. Če naj bi bilo naše družbeno nadzorstvo (gledano iz funkcionalističnih zornih kotov) učinkovitejše (le-to je kamen spotike njegovih kritikov — bolj kot pravičnost in nepristranskost), po tem bi morali kriminalistična spoznanja in metode uporabljati, ne samo v službah javne varnosti, sodiščih itd., marveč tudi v nekaterih drugih primerih, kot so npr. inšpekcije, davčne službe itd., skratka vse tiste ustanove, katerih naloga je odkrivanje, preprečevanje in kaznovanje.

Prenašanje novega kriminalističnega (tudi antropološko naravnane) znanja bi moralo postati temelj razvojne politike organov družbenega nadzorstva in bi se ga morali lotevati s podobno zavzetostjo, s kakršno kupujejo vozila in sredstva komunikacij. Prav glede tega pa prihaja do absurda — v zadnjih letih ponekod preveč podujarjajo nakup oprave in pri tem zanemarjajo vlaganje v osebe in znanje (tudi visoko). »Le s prenašanjem znanja postaja znanost (tudi kriminalistična, op. pisca) dejanski vzvod gospodarskega in družbenega razvoja.«⁶ Ker pa se v to znanost premalo vlaga, tudi ni pričakovati boljših izidov, kot so tisti, ki jih poznamo. Še tisto malo domačega, novega znanja, do katerega prihaja bolj stihijno kot načrtno, si težko utira pot in prav zato se kaže, da je »prenašanje znanja neprimerno bolj zapleteno kot sam napredek znanosti.«⁷

Kot ovira prenašanja ali sprejemanje znanja se kažejo predvsem:

— popolna nenavzočnost načrtovanja razvoja znanosti, raziskovalnih ustanov in osebja;

— zanemarjenost in neustreznost dokumentacije; le-ta ne sledi dovolj vsemu novemu v svetu, zlasti ne v socialističnih državah, kjer sta posebno kriminalistično raziskovalno delo in stroka visoko razviti;

— šibko oziroma nezadostno in prepočasno tiskanje tujih novosti;

⁶ Tomović in drugi, str. 49.

⁷ Prav tam, str. 51.

— sorazmerna zaprtost nekaterih mehanizmov družbenega nadzorstva, ki s težavo in z nezaupanjem le kdaj pa kdaj pošljejo v tujino koga izmed svojih ljudi in prav tako redko sprejemajo tujce, ki bi jim lahko pomagali;

— neinventivnost izobraževalnih kadrov, saj se omejujejo predvsem na ponavljanje nekoč pridobljenega znanja;

— jezikovne težave in domača nacionalna razdrobljenost in nepovezanost.

6. Ozračje za znanstveno raziskovalno delo

Kriminaliteta in pojavi, s katerimi se ukvarja kriminalistika, je — podobno kot marsikaj drugega v sodobnem svetu — predvsem družbena zadeva. Ker kriminalistika navdihuje, kako raziskovati in sploh odkrivati odklonsko vedenje ljudi, bi zlasti v samoupravni socialistični družbi pričakovali večje zanimanje zanjo, s tem pa tudi ustrezno vlaganje za njeno napredovanje. Saj je namen socialistične družbe navsezadnje tudi zagotavljati varnost in mirno sožitje med ljudmi ter spreminjati ljudi za prav določeno naravnost. Po ideologiji nekaterih socialističnih držav pa je namen naslednje etape družbenopolitične ureditve (komunizma?) sploh odpraviti kriminaliteto. Celo ustrezne znanstvene panoge v teh državah trdijo, da kriminal ni večer. Ker v nekaterih izmed teh držav na splošno manj raziskujejo globalna družbena vprašanja in jim še ni uspelo tako razviti raziskovanja tistega dela etiologije odklonskega vedenja, ki zadeva splošne družbene silnice — pač pa presenetljivo razvijajo psihologijo osebnosti — ni čudno, da so v kriminalistiki izredno napredovali. Le-ta jim, tako kot nekatera druga prizadevanja tudi pomaga oblikovati, kot pravijo, »pravno zavest« ljudi pri graditvi socializma.

V ZDA imajo kriminalistiko predvsem za laboratorijsko dejavnost oziroma vedo, ki se ukvarja z materialnimi dokazi ali z rečmi in manj z ljudmi. Tisto, kar pri nas razumemo pod metodiko in taktiko, se tam razvija v najrazličnejših smereh in pod najrazličnejšimi imeni policijske znanosti in policijske uprave. V nasprotju z razvojnimi silnicami npr. v Sovjetski zvezi pa so vrhunsko razvili kriminologijo in druge znanosti o človeku — hudodelcu.

Za obe državi (sicer različnih družbeno političnih sistemov) pa je za naš namen posebno to, da se tudi najvišji državni organi in vodstva strank pogosto ukvarjajo z vprašanji kriminalitete in

tudi s praktičnimi vprašanji zatiranja, ne pa samo s političnimi ocenami. Hkrati dajejo precej denarja za razvoj tistih strok, ki prispevajo k domnevnemu zmanjšanju hudega, ki ga pričakujejo.

Naših razmer seveda ne gre primerjati s tistimi v največjih ali najbogatejših družbah sveta. Golo posnemanje ni mogoče. Vendar pa se da iz izkušenj drugih marsikaj naučiti, čeprav je treba upoštevati posebnosti razvoja, ki je moral vplivati na kriminalistiko kot znanost in stroko.

Kot razmere kažejo še danes, se je pri nas razvoj kriminalistike vedno tesno povezoval s prav določenim organom družbenega nadzorstva (organi za notranje zadeve); ta je zanjo izmed vseh še najbolj skrbel in jo poudarjal, ne samo pri vsakdanjem delu, marveč tudi v svojih šolah. Le-te je razvijal po svojih zakonitostih, po katerih je ustanavljal tudi višje šole in jih spet odpravljal. Zunaj teh organov, povsod drugje (vštevši fakultete), ni bilo posebnega zanimanja za kriminalistiko, ker se je verjetno na splošno štelo, da je ta veda — domena prav tega organa. Pri tem pa je treba posebej poudariti, da je tako tudi v večini drugih socialističnih državah, toda tam bolj skrbe za razvoj kriminalistike in znanstveno raziskovalno delo v njej.

Z družbenimi spremembami pa je prišlo tudi do sprememb v razmerjih do tega organa, kar je lahko vplivalo tudi na pomen stroke, o kateri govorimo, vštevši z ljudmi — delavci, ki so nosilci nadzorstva, ki se oplaja in navdihuje z vedo, kot je kriminalistika. Ozračje za stroko oziroma vedo je v skladu z vrednotenjem nadzorstvenega organa, ki je skoraj v celoti prevzel odgovornost zanjo — postajalo manj ugodno (v zadnjem času se to ozračje in vrednotenje pod vplivom političnih prizadevanj močno popravlja, hkrati ko so ti organi dobili tudi večje pristojnosti). Zato tudi zanimanje za disciplino ni moglo naraščati, ker se zanjo nihče drug ni posebno zanimal, čeprav tudi nekateri organi prav tako uporabljajo kriminalistiko pri svojem delovanju. Ob tem bi bilo morda treba poudariti še naslednje:

— zanimanje za kako stroko se kaže po vlaganju vanjo, po izbiranju ljudi zanjo, njihovem šolanju in omogočanju ustreznega znanstvenega napredovanja;

— s prikazovanjem njene pomembnosti za razvoj družbe in za utrjevanje njenih vrednot;

— umski potencial, ki ga ima kaka stroka, priteguje vanjo nove zmožne ljudi, ki nadaljujejo delo tam, kjer so nehali tisti, ki odhajajo.

Diskontinuiteta in izumljanje že izumljenega pelje v zastajanje;

— ni pametno dopuščati, da veda (stroka) postaja »last« samo enega dejavnika, kajti lahko pod vplivom družbenih silnic in drugih vzrokov ne more storiti vsega za njen razvoj, ker je podvržen procesom delovanja najrazličnejših družbenih tokov in nasprotij;

— za vedo bi se morali zanimati vsi zainteresirani (organi za notranje zadeve, javna tožilstva, sodišča, inšpekcije, revizija itd.) in s skupnim sodelovanjem ustvarjati ustrezno ozračje za raziskovalno, razvojno in pedagoško delo tudi na visoki ravni, ne samo pragmatično pod vplivom vsakdanjih potreb in od danes do jutri.

7. Raziskovalci

Čeprav se nekateri posamezniki v Jugoslaviji sicer kdaj pa kdaj ukvarjajo z (znanstveno?) raziskovalnim delom v kriminalistiki, ne bi mogli reči, da je njihov prispevek tolikšen, da bi vedo ohranjal na ravni, na kateri se ne bi bilo treba bati nazadovanja. K temu bi lahko pristavili še kaj iz kriminologije, kazenskega prava ter sorodnih ved, kar bi prav tako utegnilo koristiti kriminalistiki, če bi bili na taka spoznanja pozorni ter bi jih uporabljali tam in takrat, ko bi bilo koristno za razvoj te vede. Posamezniki, ki so se kdaj oprijemali raziskovalnega dela prav za kriminalistiko, marsikdaj opuščajo ustrezna raziskovanja in se ukvarjajo z vprašanji drugih ved, ker je tisto bolj sprejeto, bolj spodbudno in utegne imeti večji odmev, kot ga je pričakovati v njihovi temeljni dejavnosti. Praksa kaže, da v preteklosti ni bilo posebno spodbudno ukvarjati se samo s kriminalističnimi raziskavami, čeprav je praktičnih delavcev — porabnikov te znanosti prav toliko kot tistih, ki npr. v kazenskem pravosodju potrebujejo kriminologijo, socialno psihologijo in podobne znanosti, ki obravnavajo človekovo vedenje, zlasti odklonsko.

Če bi se kdaj bolj načrtno lotili oblikovanja raziskovalnega osebja za kriminalistiko in sploh razvoja vede, da bi dohiteli druge, bi morali proučiti tudi vprašanje vzrokov za zaostajanje kriminalistike za drugimi sorodnimi znanostmi pri nas. Hkrati ne bi smeli prezreti družbene in osebne spodbude tovrstnih kadrov v primerjavi z drugimi, ki so iz svoje stroke že lahko dosegajo magistracije in doktorate.

Programiramo raziskovalno in pedagoško delo, ki naj dvigne kriminalistiko z ustreznimi kadri

vred, bi tudi opazovalce, prepričalo, da je to danes drugačna veda kot tista iz časov Hansa Grossa, da je sila razvejana, domala že enciklopedična, zlasti tista njena plat, ki v boju s kriminaliteto prevzema ugotovitve sodobne tehnologije in naravoslovja. Ker je ta veda pri nas na ravni izpred nekaj desetletij, seveda nima in ne morejo imeti ugleda niti sama niti tisti njeni protagonisti, ki se z njo ukvarjajo zunaj pragmatičnega področja.

Danes se pri nas lotevajo pisanja o kriminalistiki tudi ob raznih natečajih. Dejavnost za te namene ni raziskovalna, kar je precejšnja škoda. Financer ne želi veljati za mecena za raziskovalno delo, čeprav bi se moral zavedati, da to, kar dela, ni daljnovidna politika, marveč le dopolnjevanje vrzeli. Čeprav tovrstni izidi največkrat niso znanstvene ugotovitve, pa bi vendarle marsikateri pisec moral biti deležen pozornosti, ker bi ga lahko pritegnili v raziskovalno smer, potem ko bi se po svoji habilitaciji stroke lotil tudi s teoretične plati.

Možnosti za razvijanje in oblikovanje kriminalističnih raziskovalnih (znanstvenih) kadrov je videti (potem ko bi dosegli stopnjo magistra ali doktorja znanosti⁸ predvsem v raziskovalnih inštitutih pri univerzah, pri morebitnih razvojno-analitičnih enotah organov pravosodja, pri višjih in visokih šolah kazenskega pravosodja in morebitnih posebnih raziskovalnih inštitutih (kazenskega pravosodja). Tako bi dosegli profesionalizacijo raziskovalnih kadrov z visoko stopnjo etike, razvijali bi njihovo inventivnost ter umske zmogljivosti. Njihovo združevanje in sodelovanje, podobno intelektualno okolje itd., bi vplivali na skupno rast in njihovo konkurenčno moč nasproti drugim strokam, to pa bi prav tako prispevalo k močnejši neposredni uporabnosti in prenašanju znanja v prakso. Pri tem ne gre prezreti uporabnosti takih kadrov v pedagoškem delu, pri publicistiki, v nastopanju na kongresih, posvetovanjih in seminarjih doma in v mednarodnem merilu. Brez takih kadrov bomo ostali

⁸ Iz revije »Voprosi kriminalistike« 1963, št. 8—9, str. 352 in dalje je razvidno, da so iz kriminalistike doktorirali z naslednjimi temami: »Raziskovanje špekulacij«, »Temeljna vprašanja metodike raziskovanja kršitev pravil varstva pri delu v strojegradih«, »Dokazovanje v predhodni preiskavi v sovjetskem kazenskem postopku«, »Kriminalistična eksperimenta pisave«, »Uporaba nekaterih metod in sredstev kibernetike v daktiloskopiji«, »Traseološko raziskovanje pri preiskovanju kaznivih dejanj«, »Raziskovanje tatvin pri preskrbi s kmečkimi gospodarskimi pridelki«.

tam, kjer smo. Vsakemu funkcionarju v pravosodju je danes jasno, da za javno nastopanje s predavanji ali vsaj diskusijami skoraj ni ljudi za kriminalistiko. Pri tem gre poudariti še naslednje:

— če pri kakem organu družbenega nadzorstva ustanovljajo višje in visoke šole, morajo računati na oblikovanje takih kadrov;

— s splošnim družbenim razvojem, napredovanjem znanosti in tehnologije za nekatera področja ali delovna mesta ne bo mogoče shajati samo s fakulteto brez specializacije, zlasti pa ne na vodilnih mestih;

— inventivnost, ki je tako potrebna (tudi v organih družbenega nadzorstva), je treba razvijati tudi z raziskovalnim in razvojnim delom. »Inventivnost zmanjšuje stroške ali pocenjuje človekovo zmožnost razumeti in delovati«;⁹

— raziskovalnega osebja ni mogoče ustvariti brez denarne podpore, štipendij, ustreznega izbora, vodenja in usmerjanja. Pri tem je računati tudi na določeno tveganje;

— raziskovalne kadre bi morali oblikovati iz najrazličnejših profilov; pravnikov, kriminologov, ekonomistov, fizikov, matematikov, inženirjev najrazličnejših strok itd.

8. Kriminalistika in družbeno nadzorstvo

Kriminalistika se morda bolj kot vsaka druga družboslovna znanost povezuje s tehnično revolucijo,¹⁰ zlasti s tistim svojim delom, ki obravnava realne dokaze. Hkrati je po svoji funkcionalnosti navezana na organe družbenega nadzorstva, tem pa neredko očitajo konzervativnost, prizadevanje za ohranjanje statusa quo in tudi večjo ali manjšo politizacijo. To pomeni, da kriminalistika povezuje konzervativne in najnaprednejše prvine in tokove. Politizacija bi zlasti kazala na razredni značaj praktične kriminalistike, ki streže interesom uradne družbe. Zadnje močno poudarjajo v nekaterih socialističnih državah, zlasti pa v Sovjetski zvezi in Nemški demokratični republiki.¹¹ Tam nekateri pisci kriminalistiko štejejo »za proizvodilno silo v socializmu«.¹² Na Zahodu ne poudarjajo razrednega pomena kriminalistike, ker morda isto vsebino skrivajo za pravo in red (»law and order«).

⁹ Task Force Report: Science and Technology.

¹⁰ Böhme, str. 26.

¹¹ Wehner, str. 525.

¹² Böhme, prav tam, str. 34.

Nekateri močno kritizirajo delitev znanosti (zanimivo je, da si tako prilaščajo le družboslovne, ne pa naravoslovnih in tehničnih) s takih pozicij, ker to za njihov napredek ni pomembno. Prav tako obsojajo politizacijo kriminalistike, ponekod pa jo zelo poudarjajo, češ da npr. »kriminalistike ni razumeti kot znanost, ki dobiva naloge od te ali one državne ureditve, marveč kot strogo partijsko znanost, ki naj streže interesom in namenom vladajočega razreda«.¹³

V Jugoslaviji je redkeje zaslediti, da bi poudarjali tak ali drugačen pomen kriminalistike, morda tudi zato, ker je slabo razvita, še posebno v svojem teoretičnem delu.

Vprašanje samo ni tako zanimivo za stroko, marveč predvsem iz drugih zornih kotov, prej političnih kot znanstvenih. Vendar se zdi pomembno poudariti povezanost in odvisnost, ne kriminalistike kot znanosti, temveč njeno uporabnost od kazenskega prava vsake družbe. Kriminalistika je s svojim npr. predmetnim delom nevtralna, toda ob uporabi (tudi našega kazenskega prava) se nakazuje razredna narava, ki jo poudarjajo celo določene stroke. Kriminalistika sama po sebi nikogar ne varuje, niti ne napada in ne ogroža, ker brez kazenskega prava (oziroma brez prava sploh) ostaja zgolj znanost. Uporabnost in družbeno-politično pomembnost ji navsezadnje daje pravo, ki je kakršno koli že je, povsod razredno in v rokah vladajočih struktur. Le-ta s pravnimi normami uravnavajo vedenje ljudi. Zato se ta funkcionalna odvisnost kriminalistike kaže kot ne dovolj proučena ali vsaj različno (ter razredno) interpretirano področje. Če ga posamezni pisci in protagonisti uporabljajo tako interpretiranega zato, da bi stroki pridobili kako prednost, pa je seveda druga zadeva.

9. Predlogi in rešitve

To razpravljanje o današnjem stanju in vlogi kriminalistike pri nas temelji le na poznanju nekaterih zadev in nikakor nima namena, biti popolno. Zato bi vsekakor morali drugače zastaviti razmišljanje o vedi, ki jo večinoma uporabljajo organi formalnega družbenega (predvsem državnega) nadzorstva. Ker pa v zadnjem času bolj kot kdaj prej načenjamo najrazličnejša vprašanja nadzorstva v samoupravni socialistični družbi, ob tem nikakor ne bi smeli pozabiti tudi na kriminalistiko. Ko se govori o nadzorstvu, se več misli na njegovo organizacijo, delovanje in učin-

¹³ Wehner, str. 525.

kovitost. Toda vsaj zadnji dve sestavini se močno povezujeta s kriminalistiko, njenim stanjem, uporabnostjo in razvojem. Če je ta nezadostna in če je prenašanje znanja pomanjkljivo in neustrezno, tedaj tudi od družbenega nadzorstva ni mogoče pričakovati več, kot daje, kajti njegova samostojnost, l'esprit de corps in morala so odvisni tudi od znanosti oziroma stroke in njenih načel. Kriminalistika pa jih ima verjetno več in bolj izdelane kot marsikatera druga veda.

Sestavek govori o vprašanih današnje kriminalistike pri nas na splošno le toliko, kolikor je to pomembno za prikazovanje nujnosti bolj organiziranega znanstveno-raziskovalnega dela in prenašanja znanja tistim praktičnim delavcem, ki to znanje potrebujejo za učinkovitost organov, za katere opravljajo svoje naloge. Položaj, v katerem smo prišli, ne dopušča več odlašanja. Čeprav je bilo v zadnjem času storjenega nekaj za napredovanje v stroki, je bilo to storjeno samo za boljše izobraževanje praktičnih delavcev v kazenskem pravosodju (to za stroko ni brez pomena). Skoraj ničesar pa ni bilo storjenega za napredek kriminalistike kot znanosti, in sicer v takšnem obsegu, da bi pomenilo naložbo za jutri. To je mogoče doseči samo z vlaganjem v kriminalistično raziskovalno delo in z oblikovanjem raziskovalnih delavcev. Kjer skušajo ta vprašanja uravnavati smotrneje in načrtno, ugotavljajo, da je v pravosodju, zlasti pa v policiji, na vsakih tisoč delavcev treba organizirati enote za raziskovanje in načrtovanje, pri tem pa naj vlada spodbuja in podpira ustanavljanje takih enot in oblikovanje kadrov.¹⁴

Najbrž tudi državni organi nadzorstva pri nas ne bi smeli več ostajati pri zbiranju podatkov o pojavih, ki jih obravnavajo, in še to brez analitičnih služb. Vpeljevanje informacijskih sestavov v pravosodje (in notranje zadeve) gre k raziskovalnemu delu, ki mora navdihovati in prežemati vsakdanje praktične dejavnosti. Če bo elektronsko obdelovanje podatkov razvito samo toliko, da bo koristilo (npr. policijskim) komunikacijam, bomo ostali le na pol poti. Glede na to bi bilo treba v zvezi z raziskovalnim delom v kriminalistiki in prenašanju znanja upoštevati zlasti naslednje:

— Da ne bi še naprej zaostajali do nepopravljivosti, bi verjetno morali zbrati vse morebitne porabnike kriminalističnega znanja in se dogovoriti o dveh temeljnih vprašanjih:

— o razčlembi dosedanjega zastajanja in o vzrokih za to;

— o načrtu za prihodnje.

Izdajanje monografij zveznega sekretariata za notranje zadeve je bil začetni poskus, toda za manj daljnosežne in bolj trenutne namene. Ker se stanje od takrat ni kdovekaj popravilo, stoje pred nami prav nič manj odgovorne naloge načrtovanja razvoja, tako glede raziskovalnega dela kot glede ustvarjanja in oblikovanja vrhunskih kriminalističnih kadrov — raziskovalcev, organizatorjev in pedagogov.

Težko je reči, kdo naj da pobudo za takšno dogovarjanje in sporazumevanje. Ker pa smo danes v obdobju ustanavljanja najrazličnejših interesnih skupnosti, se misel na tako organizacijo tudi tu ponuja kar sama od sebe. Kljub temu nikakor ne bi smeli opustiti misli o strokovnem združevanju kriminalistov, do katerega še vedno ni mogoče priti, verjetno tudi zaradi prevelike podrejenosti v tistem organu, kjer dela največ praktičnih delavcev te vrste.

Razčlenba dosedanjega stanja se zdi potrebna zlasti zato, da bi se v prihodnje izogibali vsemu tistemu, kar je doslej pripeljalo do tega, kar imamo.

— Morebitni načrt bi moral obsegati vse tiste sestavine, ki se kažejo kot potrebne za razvoj stroke; ta ne more obstajati brez lastne vitalnosti, ustvarjalnosti in inventivnosti. V načrtu bi morali zagotoviti tudi sredstva za habilitacijo ustreznih kadrov, njihovo izobraževanje na domačih znanstvenih zavodih in v tujini, hkrati pa določiti najbolj prodorne smeri v kriminalistiki; te naj omogočajo tudi nastajanje specialistov za posamezna vprašanja (glej npr. doktorske teze iz kriminalistike v Sovjetski zvezi, doktorate na kriminološki šoli v Kaliforniji itd.). Nikakor ne bi smeli pozabiti na temeljne profile strokovnjakov, da bi v raziskovalnem delu v kriminalistiki razvijali tudi skupinsko delo. Zgrešeno bi bilo, če ne bi še posebej poskrbeli za antropološko naravna kriminalistika, ki je tudi pri nas, kot delno na Zahodu, precej zanemarjena.

— Kolikor upravni organi za notranje zadeve sodijo, da jim gre glede tega kaka prednost, zlasti ker se je že doslej dozdevalo, da imajo to stroko za svojo, je ne smejo prepustiti samo sebi. Enote za kriminalistično službo in službe, ki skrbijo za vzgojo in izobraževanje, se doslej niso pokazale dovolj uspešne in razgledane (morda tudi ne dovolj močne), da bi kot policijske organizacije storile vsaj nekaj tistega, kar je v tujini docela normalno in samoumevno.

¹⁴ Task Force Report: Science and Technology, str. 82.

Ker so se zadeve (vsaj na pedagoškem oziroma izobraževalnem področju) z ustanavljanjem višjih in pripravljanim visokih šol vendarle premaknile naprej, bo treba v naslednjih letih misliti na raziskovalni inštitut oziroma zavod, morda podoben takim, kot jih imajo npr. v Zahodni Nemčiji (osrednji kriminalistični inštitut) ali drugje. V nekaterih državah so taki zavodi pri prokuraturi (Čehoslovaška, Sovjetska zveza), čeprav stroko goje tudi na univerzah.

Ni mogoče več sprejemati prakse, da se v XX. stoletju in v družbeni ureditvi, kot je naša (dinamična, razvijajoča se in hkrati konfliktna), zaposluje v kriminalistični in podobni dejavnosti na desettisoče delavcev, pa organ, ki jim daje delo, zato nima niti ene znanstvene raziskovalne organizacije z osebjem, da bi temu naslovu ustrezali.

— Kolikor se organi družbenega nadzorstva odpovedujejo ustanavljanju in opravljanju lastnega raziskovalnega in razvojnega dela (pri tem nas ne skrbi za fizično plat kriminalistike — kot npr. spektrografija, mikroskopija, fotografija, fizika itd.), naj bi bili pripravljene podpreti raziskovalno delo pri ustreznih znanstvenih zavodih na univerzah. Pri tem ni mišljena samo moralna podpora, ki ob splošnem pomanjkanju denarja za raziskovalno delo ne pomeni dosti več kot nič, ampak neposredno financiranje, tako da bi bili organi družbenega nadzorstva naročniki ali sofinancerji.

V zvezi s tem prevzemajo tudi odgovornost za oblikovanje kadrov; nastajali bi ob raziskovalnem delu, ki so ga sami naročili. Tako bo omogočena tudi menjava kadrov med univerzo in organi družbenega nadzorstva (za podobne naloge pri njih), kar je danes tako zaželeno in težko pričakovano, zlasti ker se visokošolskim zavodom (zlasti pa univerzi) očita, da so njihovi delavci nemobilni, da delajo nekaj desetletij na istem delovnem mestu na istem zavodu, da se zapirajo v »slonokoščeni stolp znanosti« itd.

— Tako mišljena in povečana raziskovalna dejavnost že zaradi prenašanja znanja zahteva tudi drugačno ureditev publicistične dejavnosti v kriminalistiki; bo manj pragmatična in kazuistično naravnana in bolj navdihujoča, kritična, razmišljujoča ter predvsem ustvarjalna in uporabna.

10. Sklep

Sestavek naj bi bil pobuda za razmišljanje o kriminalističnem raziskovanju in razvojnem delu pri nas; tega ni šteti za akademsko vprašanje

temveč za nujnost, od katere je odvisen napredek domače kriminalistične znanosti in učinkovitost služb družbenega nadzorstva, ki jo uporabljajo. Globlja razčlemba ali ocena stanja in razvoja bi morali upoštevati posamezna področja, da bi se odločili, kje samo posnemati druge in kje biti v raziskovanju izviren. Toda s tem ne bi smeli več dolgo odlašati, ker so posledice zane-marjanja kriminalistične znanosti in posameznih, za nas najpomembnejših pa tudi zapuščenih področij že tu.

Na splošno lahko ugotovimo, da smo znanje s tega področja v preteklih tridesetih letih premalo poudarjali. Predvsem pa zaostaja domače novo znanje. Tega ni bilo veliko, vendar še tisto, kolikor ga je bilo, ni bilo v celoti uporabljeno. Zato se nam tudi še za prihodnje postavljajo vprašanja, ne samo kako in kaj raziskovati, temveč celo kaj storiti, bodisi o šolah, bodisi na delovnih mestih. Vprašanje je žgoče že zato, ker prenašalci znanja pogosto ne slede novemu in prenašajo novim ljudem staro znanje, ki ga sami tudi največkrat ne razvijajo. To pomeni, da bi morali ne samo vlagati v raziskovalno in razvojno delo, temveč storiti tudi spremembe v vzgojnem procesu, zlasti pa zaostri vprašanje prenašanja znanja — to danes vse preveč hitro zastareva. Brez ustreznih rešitev v obeh smereh ne bo najboljših izidov. Ker pa zlasti v kriminalistiki nihče ne more biti strokovnjak na vseh področjih, se kaže potreba po specializacijah in v zvezi s tem tudi doseganje znanstvenih stopenj kriminalističnih kadrov. Le-teh — razen kako izjemoma, kratko malo ni. Brez takih kadrov pa ni mogoče pričakovati večjega napredka, kot je bil dosedanji, ki ni prinesel spodbudnih sadov.

Seveda pa mora v prihodnje nekdo prevzeti pobudo za splošno pospeševanje kriminalistike; ta je »dvorezni meč, ki lahko varuje nedolžnega in pomaga sodišču ugotavljati krivdo objektivno, torej pomaga odstranjevati napake človeške slabosti.¹⁵

UPORABLJENA LITERATURA

1. Aleksić Živojin, L.: Nauka i tehnika u službi kriminalistike, *Pravni život*, 1963, št. 4, str. 19—31.
2. *The Application of Modern Techniques of Resource Allocation in the Field of Crime Problems*, Council of Europe, European Committee on Crime Problems, Strasbourg 1973, strani 107.

¹⁵ Borchard, naveden po O'Hara — Osterburg, str. 695.

3. Baranova Z. T.: Obzor disertacij rassmotreniuh v 1962—62 gg. učenim sovetom VNII kriminalistiki prokuraturi SSSR, **Voprosi kriminalistiki**, 1963, št. 8 do 9, str. 352—366.
4. Böhme dr. habil, Karl-Martin: O nekim problemima predmeta kriminalistike i njenim glavnim zadacima u NDR, **Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo**, 6/1968, 1, 27—35.
5. Bradford Lowell W.: Criminalistics Looks Forwards, **The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science**, Vol. 60. No. 1, March 1969, str. 127—130.
6. **The Challenge of Crime in a Free Society**, Washington D. C. 1967, strani 340.
7. Četvertii vsesojuznii sjezd občestva psihologov SSSR (problemi sudebnoi psihologii), Moskva 1971, strani 49.
8. Gemmer Karl Heinz: Notwendigkeit und Möglichkeit einen koordinierten kriminalistischen Forschung, **Kriminalistik**, 23/1969, 6, 296—302.
9. O'Hara, Charles, E. Osterburg, James, W.: **An Introduction to Criminalistics**, New York, 1952, strani 705.
10. Le Blanc Marc: Théorie-Récherche-Pratique: Une Interaction à Développer, **Canadian Journal of Criminology and Correction**, Vol. 15, No. 1. January 1973, str. 13—24.
11. Osterburg, James W.: What Problems Criminalistics Must Solve, **The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science**, Vol. 59, No. 3, September 1968, str. 427—433.
12. Pečar dr. Janez: Kriminalistično izobraževanje na višji ravni, **Varnost**, 1973, št. 4, str. 103—109.
13. Pečar dr. Janez: Za hitrejši in smotrnejši razvoj kriminalistike, **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 20/1969, 2, str. 70 do 78.
14. Schöfer: Grundlagenforschung und Kriminalpolizei, **Kriminalistik** 23/1969, 6, 281—283.
15. Selivanov, N. A.: Osnovanija i formi primenenija naučno-tehničkih sredstv i specialnih znanii pri rassledovanii prestuplenii, **Voprosi kriminalistiki** 1964, št. 2, str. 5—25.
16. Stelzer Ehrenfried: Kriminalistik und Forensische Wissenschaften. V **Kriminalistik und Forensische Wissenschaften**, Humboldt Universität zu Berlin, 1967, str. 9—14.
17. **Task Force Report: Science and Technology**, Washington D. C. 1967, strani 228.
18. Tolksdorf Herbert: Die Ausbildung von Kriminalbeamten heute, **Kriminalistik** 23/1969, 6, 285 do 289.
19. Tolksdorf Herbert: Die Ausbildung von Kriminalbeamten morgen, **Kriminalistik** 23/1969, 7, 344—349.
20. Tomović dr. E. et al.: Znanstvena politika v Jugoslaviji, **Raziskovalec**, Ljubljana, letnik 3, marec 1973, str. 49—53.
21. Vasiliev A.: Problemi sovetskoj kriminalistiki, **Socialističeskaja zakonost**, 1973, št. 3, str. 25 do 30.
22. Wehner dr. B.: »Sozialistische Kriminalistik«, **Kriminalistik**, 25/1971, 10, 524—525.

UDC 343.977:001.89

Research in Criminalistics

Pečar, dr. Janez, Senior Scientific Research Fellow, Institute of Criminology, Ljubljana

Research in the field of criminalistics and transfer of its knowledge have remained behind not only if compared with other countries but also if compared with the development of other scientific disciplines in Yugoslavia. Despite the fact that thousands of people are working within the agencies of social control there exists practically no research centre. Periodical publications and some new textbooks can not replace the need for research work, especially in those problems of criminalistics that are closely connected with the peculiarities of social system

Since the part of criminalistics which deals with material proofs follows at least to some extent the development of technology, the need for our own organized research is still more pronounced in the anthropological criminalistics. Therefore, more emphasis should be given to the problems of what to

study, what kinds of knowledge should be applied and used, in what ways knowledge should be transferred to practical workers and in what ways research staff should be recruited and trained. Therefore, a programme for financing the research and staff-training is needed. It should refer also to the possibilities of its habilitation, to the problems of personnel exchange between social control agencies and universities, it should identify the most important aspects of criminalistics, etc.

Since there is a great number of practical workers within the law enforcement agencies (courts and police) who are in constant need for new knowledge it would be necessary to consider the idea of establishing a specialized research centre for these fields.